ڪوٽڙي بيراج جي هيٺان پاڻي جي ڇوڙ جي اڀياس جا خاص خاص نڪتا

صوبن وچ پاڻي جي حصي رسي جو ٺاهه 16مارچ 1991 تي صوبن جي نمائيندن طرفان صحيح ڪيو ويو. هن وقت صوبن وچ پاڻي جي ورهاست انهي ٺاهه مطابق ڪئي پئي وڃي.

2. ٺاهه جي اسم 7 جي مطابق:

« ڪوٽڙي کان هيٺ سمنڊ ڏانهن پاڻي جي هڪ خاص مقدار جي نيڪال جي ضرورت تسليم ڪئي وئي. سنڌ صوبو ان خيال جو هئو ته وڌ ۾ وڌ 10 ايم اي ايف جي ليول تي پاڻي جي نيڪال جي ضرورت هئي, اهو نڪتو تفصيلي بحث هيٺ رهيو. جڏهن ته ٻين اڀياسن ان ليول کان گهٽ/وڌ نيڪال جي نشاندهي ڪئي. ان ڪري اهو فيصلو ڪيو ويو ته ان سلسلي ۾ وڌيڪ اڀياس (studies) ڪيا وڃن ته جيئن ڪوٽڙي هيٺ درياه سنڌ جي گهٽ ۾ گهٽ پاڻي جي نيڪال جو مقدار مقرر ڪري سگهجي.»

3. ان ٺاه جي مٿين شق جي پوئيواري ۾ حڪومت پاڪستان, آڪٽومبر 2004 ۾ هيٺ ڄاڻايل اڀياسن (studies) جي شروعات ڪئي:-

(i) سامونڊي پاڻي جو زمين ڏانهن وهڪرو روڪڻ لاءِ ڪوٽڙي هيٺ پاڻي جي نيڪال جو اڀياس.

(ii) سنڌ صوبي جي ماحوليات متعلق خدشن کي ختم ڪرڻ لاءِ ڪوٽڙي هيٺ پاڻي جي نيڪال جو اڀياس.

(iii) ٻئن صوبن جي ماحوليات متعلق خدشن (مٿين ٻن اڀياسن ۾ ڄاڻايل نڪتن کي ڇڏي) جو اڀياس.

مٿي ڄاڻايل اڀياس (Studies) سٺي شهرت رکندڙ ڪنسلٽنٽ فرم کي سپرد ڪيا ويا. هيئين ٽن بين الاقوامي شهرت رکندڙ فرمن جي پينل کي مقرر ڪيو ويو ته هو انهن اڀياسن جي نظرثاني ڪن ۽ سفارشن کي آخري شڪل ڏين:

1. ڊاڪٽر فرنينڊو جي گونزالي، ميڪسيڪو جي قوميت رکندڙ، ريجنل ڊائريڪٽر، ورلڊ بئنڪ.

(Dr. Fernando J Gonzalez, Mexican national, Ex-regional Director, World Bank).

2. ڊاڪٽر ٿينوز باسن آمريڪي شهريت رکندڙ پروفيسر ۽ آمريڪن يونيورسٽن سان لاڳاپيل ڪنسلٽنٽ.

(Dr. Thinus Basson, American national, Professor and Consultant)

3.ڊاڪٽر بارٽ شلز، ڊچ شهريت رکندڙ، جڳ مشهور ڪنسلٽنٽ اريگيشن ۽ ڊرينيج .

(Dr. Bart Schultz, Dutch national, world-renowned consultant)

4.مٿين طريقڪار ذريعي ڪيل اڀياس جي نتيجن جا خاص خاص نڪتا هيٺين ريت آهن.

(i) ساليانو ڪوٽڙي بئراج کان **5000** ڪيوسڪس پاڻيءَ جو وهڪرو سمجهيو وڃي ٿو ته سمنڊ جي پاڻيءَ جي چاڙهه کي روڪي ٿو، مڇي جي پالنا جي گهرجن جو پورائو ڪري ٿو، ماحول کي پائيدار رکي ٿو ۽ ندين جي چئلن کي قائم رکي ٿو.

(ii) بين الاقوامي ماهرن جي نتيجي موجب سمنڊ جي اندروني چاڙهه سبب رڳو زمين جي سطح وارو پاڻي متاثر ٿئي ٿو. انهن ان تاثر کي رد ڪيو آهي ته سمنڊ جي پاڻيءَ جي زمين ڏي چاڙهه سبب ڪو زميني پاڻي ۾ لوڻياٺ وڌن ٿا. اهو به پڌرو ڪيو ويو آهي ته اهو گهڻو ارضياتي باقيات جي رهي وڃڻ ڪري ٿيندو آهي.

(iii)پنجن سالن ۾ **25** ايم اي ايف (جيڪو ساليانه **5** ملين ڪيوبڪ فوٽ برابر آهي). ڪوٽڙيءَ کان هيٺ پوڙ جي وهڪري (خريف جي موسم) ۾ ڇڏيو وڃي. اهو ساليانی طور تي وهڪرو **5** ايم اي ايف جي حساب سان جاري ڪري سگهجي ٿو ۽ ايترو سراسري قائم رکجي.

(iv) ڪوٽڙي کان پاڻي جي وهڪري جي نموني موجب خريف جي موسم (اپريل کان سيپٽمبر تائين) ڪوٽڙي کان هيٺ **0.3** ايم اي ايف کان وڌيڪ يا برابر هجڻ کپي. ربيع جي مند ۾ (آڪٽوبر کان مارچ). **0.3** ايم اي ايف ماهوار پاڻي جي وهڪري جي سفارش ڪئي وئي آهي. البت خشڪ سالئ جي مند ۾ آبپاشي واسطي پاڻي جي ڪميءَ کي حصي رسيءَ مطابق گهٽائي سگهجي ٿو.

(v) تربيلا ڊيم جي ٺهڻ کان پوءِ واري وهڪري جي انگن اکرن کي بنياد بنائي ڪري, دستياب وسيلن مان پاڻي ڪنو ڪرڻ کان پوءِ, مٿين سفارشن جي نتيجي ۾ جمع ڪيل ذخيرن مان ساليانو عام مند ۾ **1.26** ايم اي ايف ۽ خاص خشڪ سالي واري مند ۾ تقريبن **2.20** ايم اي ايف پاڻي وهائي سگهبو. ان لاءِ وڌيڪ پاڻي ڪنو ڪرڻ وارن ذخيرن جي ضرورت پوندي ته جيئن آبپاشي لاءِ پاڻي جي گهٽجندڙ دستيابي کي روڪي سگهجي. ماحولياتي وهڪرو, جڏهن ۽ جيئن, مٿين ندين منجهان مناسب نموني, ڪوٽڙيءَ بيراج کان هيٺ پهچڻ تائين وڃڻ لاءِ جاري ڪرڻ گهرجي.